„БРАНИК“ ИЗЛАЗИ
пет пута на недељу

ПРЕТПЛАТА и ОГЛАСИ
шаљу се на администрацију.
А РУКОПИСИ
уредништву „Браника“ у Нови Сад

Рукописи се не враћају.

БРАНИК

ЦЕНА ЈЕ „БРАНИКУ“
За Угарску Србију, Црну Гору и др. стране земље

за годину	К 34·—	46·—	дин.
на по године	К 17·—	23·—	„
на чет. „	К 8·50	11·50	„

Поједини бројеви стају 12 потура

ОГЛАСИ
рачунају се 10 пот. од реда ситних слова

Уредништво и администрација „Браника“ налази се у кући А. Пајевића у Дунавској ул. бр. 36.

ОРГАН СРПСКЕ НАРОДНЕ СЛОБОДОУМНЕ СТРАНКЕ.

Бр. 42. У Новом Саду, у петак 1. (14.) марта 1913 Година XXIX

Значај пада Јањине.

Турска у свом издисају као оно у неком ропцу грчевито се ухватила за *Једрене, Скадар и Јањину*. Од тих тврђава прво је пала Јањина и тај пад је од врло великога значаја за читав савез балканских држава.

Сви непријатељи ослобођењу хришћанских народа на Балкану, за које је уништење Турске био ужасан удар, свеједнако су рачунали на неку реконструкцију, на неко ново подизање зграде, која би заменила сломљену Турску. Па ту је требало парче Тракије са неким остатком старе Турске, а ту су онда *Једрене*, где ће „јунаци“ Турци одбити Бугаре и Србе, пробиће се кроз њих, доћи до турске војске на Чаталџи, па опет заповедати из Цариграда, а пријатељи Турака знаће опет подупирати турско господство. А ко су били у војничкој заједници са Турцима? Нико други, него љути *Арнаути*. Истина, њихово змијско гнездо у Старој Србији уништили су Срби, па су Арнаути заједно са Турцима пропали, али зато ипак има начина, да се *Арнаутлук* опет подигне. Ваља ставити на високо начело: *Балкан балканским народима*. Истина, то је начело на високо ставио савез балканских држава, па зашто то начело да не би могли ставити и Арнаути? Та и они су балкански народ. Истина, балкански народи по том начелу пролевали су своју крв, да се *ослободе од Турске*, а *Арнаути* су били најдивљи, најгрозњи савезници Турцима, али зато ипак Арнаути остају балкански народ и имају иста права, као и Бугари, Срби и Грци, ма да су се против њих борили, да *не добију своју слободу*. Па Арнаути могу бити награђени баш због тога, што су се борили уз Турке против слободе балканских народа!

Европска дипломатија прихватила је „виспрену“ мисао стварања *албанске државе* и то из важнога узрока, да би се „европски мир“ одржао, па се није могло сумњати, да ће и Русија прихватити ту мисао, јер би иначе изгледало, да Русија хоће да „нарушава“ европски мир, те да буде виновник страшном европском рату. За будућу Албанију пак одређено је, да буде *Скадар* на Бојани главна варош. Истина, Црногорци страшно су се крвавили око Скадра, јер га сматрају као српску старину, која је некад припадала старој српској држави, а посебице српској Зети, сматраху Скадар као саставни део данашње Црне Горе. Српству на Балкану парало се срце у грудима, кад виђаше оне страшне жртве јунаштва, што их мала Црна Гора поднашаше, да задобије *свој* стари Скадар. То бејаше тако тужно, да је једном приликом са српске стране речено: Српство на Балкану биће ослобођено, али *Црногораца бити не ће*. Но Српство на Балкану је солидарно Српство зна, да са пијететом уважава оно, да је Црна Гора стотинама година била за српски народ на Балкану „*срдбе Божје храбра осветница*“. Па Србија посла хиљадама својих храбрих синова, да преко дебелога мора на савезничким грчким бродовима пођу у помоћ Црногорцима за освојење српскога Скадра.

Али док се политички свет бавио Једренима и Скадром, чија страшна утврђења Турска на умору грчевито држаше у својим рукама, *дође вест о паду Јањине*. То је била права *бомба* за непријатеље балканских хришћанских народа. Таман се свршио »албански конгрес« у Трсту, где се нашло разног света са *брда* и *дола*, па и они, којима би више доликовало бозаџијско и салепџијско одело, него црни салонски капут, те и они, који не знадоше говорити „шкипетарски“, а нашли потребу, да полажу рачуна о шампањцу, који попише: таман оставише Трст са изгледом на разна албанска министарска места, а с њима и разни *Цинцари*, који се разметаху као Румуни и савезници краљевине Румуније те волеше бити међу Арнаутима, него међу Грцима и Србима. Јест! Али сви планови са новом Албанијом падоше у бунар, кад дође вест, да су Грци освојили Јањину.

Таки се морало са свију страна питати: А где лежи та Јањина? Таман тамо, где се хтело градити »арнаутско царство.« Није то Скадар тамо сасвим на северу у најближем суседству Црне Горе, већ је то баш у сред средине оне земље, која би требала да се скопчава са новом Албанијом. Истина, становништво око Јањине јесу *Грци*, али то је сиротиња раја, па баш ту треба да влада и да пљачка Арнаутин, као што је владао и пљачкао у Старој Србији, где је било српске раје.

Е, па кад су Грци заузели Јањину, шта ће сада бити са новом Албанијом? Ако ће по обичају да пљачкају Грке, зло ће проћи од Грка са њиховим шрапнелима и машинским пушкама, као што су зло прошли у Старој Србији од стране Срба. На сваки начин, да су Грци са освојењем Јањине *сунђером превукли планове са новом Албанијом* и то како према Арнаутима, тако и према европској дипломатији.

Грци могу у великом бити задовољни, што су са освојењем Јањине пријатно изненадили цивилизовани свет. Док се политички свет у Европи бавио питањем Једрена и Скадра, Грци изненадише свет освојењем *Јањине*, која у погледу својих утврђења не уступаше Једренима и Скадру.

Грци, од кад у год. 1897. у свом рату подлегоше Турцима, стајаху у гласу као неки мекушци. Али богме они у овом балканском рату показаше се као *прави јунаци*, па државама балканскога савеза учинише *неизмерне услуге*. Шта би био балкански рат, да није *грчке флоте?* Ено грчке ратне лађе час пред Дарданелима, час у Јегејском Мору, па ево их чак и у Јадранском Мору. Србима учинише посебне услуге. Ставише блокаду пред *Драчом*, да се непријатељске лађе не смеју приближити Драчу, где је српска војска Па ево грчки бродови носе српску војску и српске топове Јадранским Морем у помоћ српској војсци пред Скадром.

Велико је то дело, што су Грци учинили са освојењем Јањине. Ми верујемо, да су Грци у Јањини, кад је улазила грчка војска са престолонаследником у варош, плакали од радости, те грлили војнике па и коњанике са њиховим коњима. То је од прилике оно, кад су год. 1859. после Мађенте, кад су Французи 7. јуна 1859. године као ослободиоци улазили у Милано, италијанске жене и девојке грлиле коње француске коњарије.

Турска у свом издисају, у свом ропцу са Једренима и Скадром грчевито је држала и *Јањину*, али ево у свом издисају испусти Јањину, па ће скорим испустити Једрене и Скадар.

Странчке прилике у Хрватској.

*** **Загреб**, 26. феб. (11. марта).

Какве су политичке прилике у нас, то вам је у главном, а и у појединостима познато. Комесаријат траје, ето, пуну годину дана, и они, који су њиме усрећили тешко искушану Хрватску, налазе се онде, где су били и пре годину дана. Угарски властодршци држали су се оне „*или савити или сломити*“, и ако су сами могли видети, да се је од 1907. год. овамо покушало свима средствима сломити отпор сложног хрватског и српског народа, па све узалуд. Отишао је бан Ракоцаи, скрхао се Раух, сломљен је Томашић, и наследио га је на његову жељу и на вољу Куенову најпре као бан, а касније као комесар Славко пл. Цувај. То је требао да буде ударац на банску част, пљуска народу.

Па шта је било, јесу ли властодршци постигли што су хтели? Ништа од свега тога. Покушаји Томашићеви да слупа изнова странку мамелучку, странку т. зв. старомађаронску, која је била за ере Куенове, разбила се о сложну снагу и отпор Хрвата и Срба. Покушаји Цувајеви, не би ли и он саставио некакову странку, изазивали су само смех, јер он, по својим способностима, није дорастао да управља општином, камо ли земљом. То су, на послетку, увидели и они, који су га послали у Хрватску, па су га за то упутили на »одмор од више месеци *болести ради*.« Он је додуше покушавао у Бечу, а поготово у Пешти, па и помоћу женскога утецаја, да се врати у Загреб, али је труд био узалудан. Министар Јосиповић и опет, па и у разговору с редактором »Вилага« ту неки дан, рече, да је Цувај *још увек* болестан.

Према томе, ми имамо комесаријат, имамо и комесара, али тај комесар живи далеко ван земље, у којој је апсолутно непотребан. Довољан доказ, колико је оправдан комесаријат и с колико разлога могу властодршци да бране потребу комесаријата у земљи.

Нашавши се ти »меродавни« у неприлици, послали су у Хрватску за предстојника унутрашњих послова бившег министеријалног саветника Драгутина пл. Ункелхајзера. Дошао је с извесним мисијама: за време комесаријата да створи из неких старомађаронских, конзервативних елемената скупа са једним делом или са неким елементима из коалиције једну странку, и тако да разбије или бар ослаби српско хрватску коалицију. И Ункелхајзер је збиља покушао и покушава и данас.

Сећате се, да је било говора у једном делу наше јавности, како би требало што живље прионути око привредних наших, истину жалосних прилика, не би ли се поправиле и кренуле на боље, па како би добро било, кад би се основала и једна *аграрна странка*, у којој би се нашли сви они, којима је на срцу (а коме није?!) привредни напредак и развитак земље. Тако би се, рекоше, нашли »*добри у добром*«, па, дабогме, у тој странци имали би места и — чиновници! Две три добру раде присталице хрватско-српске коалиције насели су тим сиренским гласовима, али кад се с компетентније стране набацио и политички програм те тобожње „битиимајуће“ странке, разбежаше се чиновнички и „службоуљудни“ елементи главом без обзира. И тако је тај покушај новог шефа управе против хрватско-српске коалиције доживео потпун фијаско.

Тако је рађено на једној страни, на којој се радило око стварања гувернаменталне странке. Али у исто време пада и друга акција, која је била уперена против хрватске странке права.

Познато је наиме, да је пре годину дана склопила хрватско-српска коалиција са странком права пакт велике политике вредности за Хрватску. Тим пактом онемогућено је вештачко стварање странака, а сврха му је повратак уставног живота и оживотворење парламентарног принципа.

Ваљало је дакле и на ту страну ударити. Нови шеф управе је и ту покушао да ради, и ево како: Некадашњи прваци Франкове странке права, која се бар у главном спојила са хрватском странком права (дра Мила Старчевића), и то: др. Александар *Хорват*, др. Владимир *Сакс* и др. Ивица *Франк* и још неки имају шкандалозних афера у познатом пропалом друштву за осигурање »Балкану«, који је пао под стечај услед малверзација, које су код таких друштава у обичају. Др. Хорват и др. Сакс допали су и истражног затвора, из којег су уз огромне кауције пуштени до расправе на слободу. Над свима тима виси, дакле, Дамоклов мач и они стрепе и мру од страха пред законом. Њима је с извесне стране речено, да би се то дало некако лепо и мирно по њих решити, ако би они са своје стране одговорили политичким услугама, као што је грофу Куену чинио пок. др. Франк. Др. Хорват и др. имали би се са својим истомишљеницима потпуно одвојити и раскрстити с данашњом странком права, и основати нову, онакву, каква је под дром Франком била. Она би имала побијати свима могућим допуштеним и недопуштеним средствима своје противнике, и тако ослабити странку права. Они би пак уживали благодети „влади лојалне опозиције.“

Како су дошле виле к очима, то

су др. Хорват и др. обећали и пристали на те услове, само да се извуку из блата, у које су сами ушли. Како то далеко иде, видело се ономад пред банским столом. Др. Хорват, наиме, подједно је уз одређење истражног затвора суспендован од вршења адвокатске праксе. Како је пак пристао да чини услуге, то је одмах затражио и противуслугу. Поднео је молбу банском столу да му суспензију дигне. Један члан већега суда хтео је морално пресирати чланове сената банскога стола да се Хорватова молба повољно реши, и предузео је све кораке у ту сврху. Али то ипак није ишло. Тај исти суд је дра Хорвата и суспендирао, одредио истражни затвор због једнога сличног деликта опет пропалога друштва за осигурање »Јадрана« у Загребу, осуђени су његови чланови управе и чиновници на више година тешке тамнице због злочинства преваре, па на очигled свега тога није бански сто могао ићи у сусрет ни дру Хорвату, који је исто толико крив код »Балкана«, као и они код „Јадрана“.

Међутим, покушали др. Хорват и др. шта му драго, неће успети, јер су прилике данас сасвим друкчије него што су биле онда, када је Куен-Хедерварски бановао, а пок. Франк опонирао. Гроф Куен и његови другови не прате политичког и друштвеног развитка, па зато доживљавају бламаже и фијаско на сваком кораку. Доживели су то за последњих десетак година у Хрватској, а поготово ће га доживети данас, где свестан и сложан народ тражи своја законита права. Данас се за Албанију тражи аутономија, а у Хрватској се укида и поставља комесаријат. Слава богу! Е па дотле, а куда ћеш више? Wer zuletzt lacht, lacht am besten.

Међународни положај у Европи услед балканског рата.

— Демобилизација у Аустро-Угарској и у Русији. —

У међународном положају, а понаособ у односу између наше монархије и Русије наступила је обртна тачка на боље. То нам је касно ноћу 26. фебруара (11. марта) о. г. објавило службено саопштење полуслужбеног листа аустро-угарског министарства иностраних дела, које је саопштење милијонима становништва ове монархије, што стење под огромним трошковима, објавило нестрпљиво очекивану вест: демобилизација. Русија и Аустро-Угарска су се погодиле, да на галичко-руској граници повишено стање војске сведу опет на нормално стање и тиме је, бар за извесно време, отклоњена опасност рата између наше монархије и Русије. О демобилизацији су обе владе, аустро-угарска и руска, издале службено саопштење, које ниже доносимо. Но веома је значајно, што је службена Руска Телеграфска Агентура, опуномоћена — како сама вели — уз то службено саопштење додала опаску, да Аустро-Угарска нема нападачких намера према својим јужним суседима, те вели, да се је то испоставило из расправљања са бечким кабинетом. Тај руски додатак, каквога нема у аустро-угарском саопштењу, као да је малко пецнуо наше дипломате на бечком Балплацу, јер су добро разумели, куда Русија шиба са тим додатком. И синоћни вечерњи „Пестер Лојд“ у једном инспирисаном телеграму из Беча већ утврђује, да тај руски додатак није ни по тексту ни по садржини био део погодаба између обе велике силе.

А сад бисмо рекли коју о самој демобилизацији. Да ли је било нужно, инаугурирати према Балкану, а особито према Србији такову политику, која је морала довести до ванредних војничких мера, што прогуташе више од по милијарде народног иметка? Због погрешне бечке политике највише је страдала наша отаџбина Угарска, која је као par excellence аграрна држава услед створеног стања била лишена хиљадама младих и крепких радних снага, новчане прилике за наше ратаре и трговце, занатлије и друге привредне сталеже постале су несносне, стотинама напредних кућа је пропало. А све то зашто? За то, да се Србија застраши, да не изиђе на Јадранско Море и да се створи — самостална, велика Албанија! Па шта је било? Србија је изишла на Јадранско Море, освојила Синђин и Драч и начинила реда и мира у тим од старине српским крајевима, а шта ће бити од автономне Албаније, то Бог свети зна. И због политичких утопија су наши сироти војници месецима цептили на цичизими тамо далеко на северу, на руској граници, па овамо на југу по сурим брдима дуж Дрине и уз границу црногорску. Један од вођа аустријских социјалних демократа, др. Пернерсторфер, који је уједно један од потпредседника заступничке куће царевинског већа, поднео је интерпелацију у истој заступничкој кући о патњама наших војника на граници. Та је интерпелација била веома непријатна и господи на Балплацу и војној управи у Бечу те су Пернерсторфера намолили, да се с обзиром на међународни положај окане образложења своје интерпелације. Сад је настала демобилизација. Резервисте ће се са галичке границе вратити својим кућама. Али шта ће бити с онима на јужним границама? За ове — а то су већином деца Угарске — нема одредбе у аустро-угарско-руској погодби те ће ови по свој прилици остати и даље под оружјем. Све велике војничке мере, које је наша монархија предузела, нису јој донеле никакве користи, него на против велике материјалне штете. Да, али добићемо велику Албанију до Скопља и Скадра — in spe!

Службено саопштење о демобилизацији.

Беч, 27. II. (12. III.)

Данашњи „Фремденблат“ обелодањује ово саопштење:

„Измена ручних писама, која је недавно била између Њ. В. цара и краља Фрање Јосифа и Њ. В. цара Николе, донела је нов доказ за то, да догађаји на Балкану нису нашкодили осећајима пријатељства између оба владара и да је и даље цел њихових настојања: одржање мира. Обе владе су према том решиле, да околности више не чине потребнима неке чисто одбранбене мере, које су биле извршене у пограничним покрајинама обе државе. Те тако је сада решено, да се сведе број аустро-угарске војске у Галицији на нормалну меру, а исто тако ће бити наређено отпуштање руске резервне момчади оних добних класа, које су јесенас требале бити отпуштене.“

Ово саопштење »Фремденблат« пропраћа коментаром, у коме слави великодушност оба владара, те уверава, да је »аустро-угарска политика искрена« и да она »не иде за освајањем« на Балкану.«

Објава демобилизације у Петрограду.

Петроград, 26. II. (11. III.)

Петроградска Телеграфска Агентура доноси саопштење, истоветно са „Фремденблатовим“ саопштењем о демобилизацији, али додаје ово:

„У допуну истоветног саопштења руске и аустријске владе Петроградска Телеграфска Агентура је овлаштена, да саопшти, да, као што излази из расправљања са бечким кабинетом, аустро-угарска монархија нема нападачких намера према своме јужном суседу.“

(Под „јужним суседом“ подразумева руски службени орган Србију. — Ур „Бр.“)

Услови балканских савезника.

Париз, 26. II. (11. III.)

Овде се зна за садржину ноте, коју ће упутити балкански савезници великим силама у ствари за посредовање за мир „Temps“ пише, да ти захтеви не могу служити као основа за преговоре о миру, јер савезници траже одмах безусловну предају Једрена и Скадра, а сами не чине никаква признања. Савезници чак не пристају ни на најкраће примирје, те ће наставити непријатељства све дотле, док Бугари не добију границу Мидија-Родосто, а Грчка острва. Црна Гора одлучно захтева Скадар. „Temps“ каже: сад се мора наћи други начин за решење балканскога питања.

Рат на Балканском Полуострву.

Према бечким листовима, који са неком нервозном пажњом прате кретање српског десанта на јадранско приморје и даље под Скадар, један део српских трупа, коме је — како се наводи — мета Скадар, *стигао је* грчким транспортним паробродима *у Синђин* (Сан Ђовани ди Медуа) и тамо се је искрцао на копно. Артиљеријски парк, који су те трупе понеле собом, износи, како се чује, 12 топова. Ако је тачна ова вест — а свакако је тачна — онда ће кроз врло кратко време опсада Скадра бити настављена још већом енергијом, а довезена српска артиљерија ће знатно да олакша посао пешадији, која ће, потпомагана пројектилима тешке артиљерије, имати при јуришима на још неосвојене скадарске позиције много мање жртава, него што беше приликом славних навала на Бардањол и Брдицу.

Као што смо већ јавили, бечка штампа с великим подозрењем прати кретање веће српске војске на Скадар. Србији се подмеће, да њој није толико стало до пада Скадра, колико до даљега освајања на обалама Јадранскога Мора, односно до тога, да на већ освојеном приморју стане чврстом ногом, не марећи за то, што су и те крајеве дипломате намениле будућој Албанији. Са надлежне стране из Београда се на ту бојазан одговара, да рат још траје и да се српска војска креће према ратној потреби те да са одашиљањем већега десанта на јадранско приморје Србија нема никаквих скривених политичких смерова, који се извесној господи у Бечу толико утварају.

На трачком ратишту операције у већем стилу стоје. Према најновијем турском ратном извештају воде се само чарке на позицијама код Чаталџе и Булајира.

— Искрцавање српске војске у Синђину. —

Беч, 26. II. (11. III.)

Као што се у обавештеним круговима чује, један део српских трупа, за које веле, да им је место опредељења Скадар, стигао је на грчким транспортним бродовима у Синђин (Сан Ђовани ди Медуа) и у том је истом месту искрцан. Артиљеријски парк, који су те трупе понеле собом, износи, како се говори, 12 топова.

— Појединости заузећа Бизана. —

Атина, 27. II. (12. III.)

Из Јањине јављају ове појединости о предаји турске тврђаве Бизани грчкој војсци:

Док су грчке опсадне чете под заповедништвом потпуковника Јоану измењивале ватру са турским утврдама, дошао је грчком заповеднику један турски парламентер са писмом, у коме је писало: »Жалим, што ми није дано погинути на бојном пољу. Добио сам заповест, да предам тврђаву, и покоравам се заповести«. Потписан је био потпуковник Фуад беј. У исти мах скинута је са тврђаве турска застава, а извешена бела. Потпуковник Јоану послао је у турску тврђаву једног женијског поручника. Овога поручника дочекао је Фуад беј код предстража, поздравио га по војнички и рекао му на немачком језику: „Спреман сам, да Вам предам моју сабљу. Жалим, што се не могу даље борити, али морам слушати вишу заповест. Надам се, да од овога часа престајемо бити непријатељи«. После тога су се оба часника руковала, Фуад је хтео предати своју сабљу, али грчки официр не хтеде сабљу примити. За тим је грчки парламентер предао Фуаду писмо свога заповедника, у коме се вели: »Ви сте се храбро борили, и нама је част, да смо имали таковог противника.' Судбина је одредила овакав свршетак«. Тиме је акт предаје био довршен.

Јанина, 26. II. (11. III.)

Чим су извешене беле заставе на турским тврђавама, грчки официри и војници предали су турским официрима и војницима сву храну, коју су код себе имали.

— Цар Виљем и заузеће Јанине. —

Атина, 26. II. (11. III.)

Немачки цар Виљем управио је принцези Софији (супрузи врховног команданта грчке војске престолонаследника Константина, а својој рођеној сестри) топао телеграм, у којем честита победу престолонаследника Константина поводом заузећа Јањине.

(Ова честитка цара Виљема врло је занимива, те сигурно не ће бити само акт дворске куртоазије, него и ствар политичког значаја. Нарочито ће тај брзојав бити неугодан по ону дипломацију, која тврди, да заузеће Јањине од стране Грка није решило питање њене припадности. Ур. „Бр.“)

— Бугарин о српско-бугарској граници. —

Недавно је, како је познато, др. Списаровски, члан бугарског Собрања и уредник софијске »Блгарије«, хтео да држи предавање у Прагу о балканском питању. Но полиција му је забранила предавање, јер да бугарски језик, на ком је он хтео да говори, није уобичајен у монархији. Није користило ни то, што је један Чех одмах после Списаревскога имао да преведе његово предавање на чешки.

С дром Списаровским разговарао је сарадник задарског „Народног Листа« о балканском питању а нарочито о српско бугарским границама. Тај разговор доноси »Народни Лист« у 19. броју од 5. марта. У погледу Солуна рече Списаровски, да га се Бугарска никад не ће одрећи, У најповољнијем случају пристаће, да Солун остане неутрална лука свију балканских држава.

О границама Србије и Бугарске изјавио је др. Списаровски ово:

„У корист је свега Словенства, да Србија постане велика краљевина. Све, што Срби праведно желе, то ће и добити. Српско-бугарска граница још није утврђена, али већ постоје нека начела. Вероватно је, да ће Србији остати места Скопље, Велес, Прилип и Охрид. О Битољу још није одлучено, али све говори за то, да ће и то место остати Србима, ма да је житељство у већини бугарско. Српско је јунаштво било огромно. Срби су заслужили још више«.

— Турске ратне вести. —

Цариград, 26. II. (11. III.)

Јуче и данас нису издавани службени ратни извештаји. Како листови јављају, на чаталџанској линији и пред Булајиром воде се чарке.

Главни заповедник турске војске Изет паша отишао је у Галипоље.

НОВИ САД, 28. фебр. 1913.

— Босанско-херцеговачка омладина у Загребу о језичком питању.

Из *Загреба* јављају ово:

„Свеукупна српска и хрватска академска омладина из Босне и Херцеговине на загребачком свеучилишту, претресавши свестрано питање народног језика, на свом састанку, држаном 2. марта, створила је једнодушно закључак:

»Омладина стоји једногласно на том становишту, да се језичко питање не смије ни под каквим условима скинути с дневног реда, него баш сада ријешити; те захтијева од народног представништва — обећавајући му при тој борби издашну помоћ — да ни за длаку не одступи у правима о питању народног језика, па ма каква била обећавања или застра-

шивања са стране властодржаца, да се не би могло више с овим питањем лицитирати. У случају попуштања на рачун народног језика запријечује омладина презиром и неповјерењем.

Омладина држи, да у овом питању на овом становишту не стоји само она, него сва хрватска и српска интелигенција и цео народ Босне и Херцеговине, те овим уједно позива цео народ, нека у том питању даде своју одлучну ријеч«.

За чудо је, да босанско-херцеговачка земаљска влада не увиђа, да у Босни и Херцеговини једино има права наш српско-хрватски језик Зар поред чешко-немачког спора око језика треба и у анектираним земљама изазивати језичку борбу? Држимо, да је то баш с обзиром на данашњи међународни положај у најмању руку неумесно.

Политички преглед.

— **Угарски сабор.** Јављају нам из Будимпеште, да је јуче пред сабор ницом био нормалан живот. У саборници је било живо, јер се чуло, да ће доћи чланови опозиције. Пошто је председник гроф Тиса отворио седницу посланик Александар *Нађ* подноси извештај рачунског одбора. Кад се прешло на дневни ред, посланик *Варга* предлаже, да се прими предлог о модификацијама закона о експропријацији. Заступничка је кућа примила то без дебате. За тим је кућа примила закон о трговачкоме уговору са Јапаном. Гроф Тиса саопштава, да су гроф Куен-Хедервари и другови ставили предлог: да, почевши од 14. марта о. г., заступничка кућа држи две седнице дневно, које ће трајати 8 сахата. О овоме ће се предлогу решавати у наредној седници. За тим се дебатовало о уговору са друштвом Адрија.

— **Политичка конференција дра Крамаржа.** Прашки листови јављају, да ће др. Карло *Крамарж* одржати у Паризу *конференцију са истакнутим политичарима из словенских земаља.* На конференцији ће се већати о балканским догађајима и о *њиховоме утицају на државе са словенским становништвом.* Услед балканских догађаја настала је *потреба ревизије досадашње словенске тактике.*

Овај се корак дра Крамаржа може срдачно поздравити, а нарочито у круговима независних елемената Срба у Угарској, где такођер предстоји скора ревизија јавнога живота.

Вести из места и из народа.

Нови Сад, 28. фебруара 1913.

— **Новосадски прилози угарском »Црвеном Крсту«.** Пред римокатолички Божић прошле године обратио се новосадски одбор »Црвеног Крста« на новосадско грађанство са молбом ради прилога за рањенике на Балкану, за божићни дар нашим војницима на граници и за помоћ незбринутим породицама истих војника. Према јавном исказу новосадског одбора »Црвеног Крста« скупљено је у Новом Саду *5769 К 26 потура.* Од те своте *приложили су сами Срби* (који не чине ни трећину становништва у Новом Саду) **3124** Круне **98** потура. У прилагању су осим *појединаца Срба* учествовале *све српске* установе у Новом Саду. Највеће своте показују *српски* скупљачки табаци. Међу новчаним заводима највећи је прилог дао *српски* новчани завод (Централни Кредитни Завод). Од уредништва месних новина највећи прилог су дала *српска* уредништва. Од месних свештеника купили су прилоге *само српски* свештеници, а и приложили су уз *српске* свештенике још само свештеник евангелички. Од месних црквених општина приложише само *српска* и јеврејска. Кр. *судбени сто* у Новом Саду на свом скупљачком табаку скупио је, односно приложио свега *9*, словом: *девет* Круна.

Није ово од Бог зна какве важности, али нека је забележено.

— **Питомачка места у ц. и кр. поморској академији на Ријеци** Војничко одељење магистрата сл. кр. вароши Новога Саду да јавља, да се код њега (Варошка кућа II. спрат 43. врата) за време званичних сахата може видети *стечај,* који је кр. уг домобранско министарство послало у погледу попуњења бесплатних и полуплатних као и закладних места у ц. и кр. поморској академији на Ријеци (Фијуми) за г. 1913./14., која места попуњавају кр. уг. домобрански и ц. и кр. ратни министар.

— **Страшна несрећа на Скадарском Језеру.** На црногорском делу Скадарског Језера догодила се је ужасна несрећа. На једрењачи возило се 65 црногорских и малисорских жена, три детета и четири војника. За време вожње диже се олујина, која изврне барку те се *све 72 особе утопише* у узбурканим таласима Скадарског Блата.

НОВИЈЕ.

Будимпешта, 27. фебруара. Мађарске опозицијоне странке су синоћ држале конференцију, у којој су се саветовале, како да се њени чланови држе у сутрашњој седници саборској. Свима члановима је остављено на вољу, да употребе средства, која хоће. Делотворне нападе и справе за галаму опозиција за сада не ће употребити, него ће се ограничити само на увреде речма па ће сачекати развитак ствари. Гроф **Андраши** и његове присташе нису дошли на конфер енцију.

Варшава, 27. фебруара. Руске резервисте биће после подне отпуштене.

ТЕЛЕГРАМИ

УРЕДНИШТВУ »БРАНИКА«.

Рат на Балкану.

— »Хамидија“ бомбардовала Драч. — Одговор балканских савезника на понуду великих сила. — Бојеви код Булајира. —

Београд, 28. фебруара. (*Од нашег извештача.*) Јуче после подне примила је влада кратку прву вест, да се је пред Драчом појавила турска ратна лађа »Хамидија“ и да је стала *бомбардовати* Драч. Не зна се још, да ли је и колико је нанела штете. У овај час још нема појединости. Упућени кругови примећују, да у Драчу има сада доста бројна српска артиљерија великога калибра, подесна за одбрану. Ова вест побуђује у свима круговима ванредно интересовање. Чини се ипак, да појава „Хамидије« није изненадила војне кругове, јер се је у последње време сасвим добро знало, куда се „Хамидија“ креће, и према томе се удешавала и кретања транспорта српске војске и грчке флоте.

Београд, 27. фебруара. (*Од нашег извештача.*) Мислило се, да ће балкански савезници данас предати одговор на понуду великих сила у погледу посредовања, а тако су јавиле и све доподнашње новине. Међутим, како се дознаје на меродавном месту, данас до подне није и данас уопште не ће бити предан одговор, јер је потребно, да се савезници у неким маленкостима још потање договоре, и не зна се тачно, кад ће одговор бити предан.

Цариград, 28. фебруара. Предстражни бојеви код Булајира све су жешћи, од како у њима учествује турска флота.

Солун, 28. фебруара. Бугари су минама затворили улаз у кавалску луку.

Атина, 28. фебруара. Грци су посели Перемети без отпора. Турци побегоше према Берату, напустивши и Делвинаки.

Демобилизација војске у Аустро-Угарској и Русији.

Беч, 28. фебруара. Допуна у саопштењу П. Т. Агентуре није проистекла из погодбе обе владе. Такова изјава о ненападачкој политици монархијиној према балканским државама с наше стране није нађена за потребну, јер политичко држање Аустро-Угарске према њеним јужним суседима не проиилази тек из преговора, што су вођени овом приликом. Упућује се на то, да је гроф Берхтолд још лане изјавио пред делегацијом, да је монархија приправна, да створи темељ за трајан пријатељски споразум с балканским државама.

Берлин, 28 фебруара. Овдашња штампа поздравља саопштење о демобилизацији Аустро-Угарске и Русије, те очекује отуд, да ће се обе велесиле потпуно споразумети о решењу балканских питања.

Пашићева изјава.

Београд, 28. фебруара. Министар-председник *Пашић* изразио је поуздање, да ће успети настојања српске и аустро-угарске владе, да побољшају односе између Србије и Аустро Угарске. Преговори, који су вођени између Беча и Београда, у толико су дали позитивног резултата, што су показали некако начелно слагање у спорним трговинско-политичким питањима. Страховање, да би одашиљање српске војске под Скадар могло неповољно утецати на суседски однос Србијин према Аустро-Угарској, неосновано је, јер је Србија савезним уговором обвезана да то учини. Исто тако нема никаква стварног темеља ни страховање, да би српско-бугарско пограничне питање могло довести до озбиљне распре.

Угарски сабор опет у опсадном стању.

— Бурни призори у заст. кући. — Полиција опет у сабору. —

Будимпешта, 28. фебруара. На дневном реду данашње седнице заст. куће стављена је насилничка измена дневног реда. Опозиција је решила, да се свом снагом одупре. Зато је полиција и жандармерија опколела саборницу и посела околицу парламента. У 10. с. стиже 75 опозицијоних посланика ув претњу масе света. Предводио их је *Ј. Јуштт.* Грофови Апњи и Андраши те Ф. Кошут *нису дошли.* Саборница је препуна. Чим је председник *Тиса* зинуо, да отвори седницу, скочи заст. др. М. *Ловаси* и ув ужасну галаму дрекне: „Чекајмо мало!“ И поче говорити. Рекао је: „Како нема пословника, не можемо га поштовати!“ Настаде заглушна вика, из које се чује *псовка* против министра-председника. У ужасној галами десница устаје: одгласаше, да се неко упути пред имунитетни одбор. У галами Тиса сваки час по неког опозицијонара упућује на ред. Владинци поново гласају. У грозној вици заступник Фратер довикује Тиси:

— Колико је коштао арадски избор?

Чују се узвици: „Покрадени су земаљски новци.“

Тиса непрестано упућује на ред и крештећи именује опоменуте посланике. *Ловаси* у грозној буци наставља говор. Опозиција довикује владиној странци, циљајући на Лукачеве панаме: „Со, со!“

У 11 с. Тиса суспендује седницу и одјури у ходник, где даде упутства полицајном инспектору *Павлику,* да **удаљи из саборнице** посланике, које је владина мамелучка већина упутила имунитетском одбору, а то су: М. Ловаси, Рат, Абрахам, гроф Павле Бађањи, Бикади, Чуха, Јован Јушт и Кун. Павлик одмах докомандује из подрума у ходник полицаје, уђе с њима у саборницу и рече, да по председникову налогу мора некоје посланике удаљити из дворнице.

Опозиција нададе ужасну вику, протестујући против тог насиља. Јулије **Јушт стаде пред Павлика и рече,** да протестују против оружаног насиља а незаконите закључке не признају. Ув псовке против Тисе и Лукача опозиција затим изиђе из саборнице.

За тим је у крњем сабору мунговска клика отпочела „саветовање“ о силеџијском пословнику.

Имунитетски одбор је решио, да сабору предложи искључење Ловасија и Абрахама са 15, а остале опоменуте посланике са 10 седница.

„Хамидија“ бомбардовала Драч

(Телеграм „Бранику“.)

Цетиње, 28. фебруара. (Од нашег извештача) Турска крстарица „Хамидија“ **бомбардовала** је јуче у јутро Драч **безуспешно**, па је испод Драча отпловила Синђину и бомбардовала је од 11 и по до 12 сати ту варош испаливши 160 метака. Погођене су три лађе, од којих је једна носила храну из Трста. Храна је сва пропала. Друга је била довезла муницију и војску. Раније је већи број искрцан, те је на лађи рањено 10 војника. Трећа лађа била је празна и од раније се у луци налази. Тако су уништене две лађе, а једна оштећена. Људских жртава било је у Драчу и у Синђину око 10 мртвих. Муниција је неповређена. „Хамидија“ је одавде прошла поред Улциња и Бара, али их није бомбардовала. Отишла је пут Италије. После тога стигли су грчки торпиљери у Медову (Синђин).

Ратне белешке.

— **Масарик о доласку Срба на Косово.** У једном чешком листу написао је професор Тома Масарик лепу своју успомену из Београда. Један рањени српски капетан описао му је тако лепо и топло долазак свог одељења на Косово, да Масарик није могао а да то не изнесе:

„Никад нисам осетио, шта је народна свест, као при приповедању једног рањеног капетана, с којим сам говорио у Београду. Причао ми је како је претурио једну битку, која је пук готово десетковала. Али била је победоносна и војска је кретала даље.

— Прешли смо горе и долине и ја, показујући на поље, које је лежало пред нама, кажем војницима: Браћо! тамо је Косово.

— Пук је за часак застао, али само за часак, и кренули смо оштрим кораком даље. Војници су ишли брзо тако, да смо брзо стигли. Идем први и уједаред опазим, да пук иза мене корача тихо. Окренем се и гле: Сви војници иду на прстима, тихано, као да неко у близини спава, да кога не пробуде. И на један мах, ред за редом, сви војници бацају се на земљу, плачу и љубе земљу и кличу: Косово! Косово! Кличу с таком поштом и тако нежно, да сам засузио и ја и пао и љубио драгу земљу.

— И сви ти моји момци, који су јуче мирно стављали на коцку своје животе и који су у бесном јуришу исекли на стотине Турака, устају, сузе им у очима, на лицу и на брковима, крсте се и опет иде пук даље на прстима по Косову, тихано, тихано...“

— **Јуриш на прве шанчеве Тарабоша.** Редов цетињског батаљона Б. Ж. *Лазаревић* описује тај јуриш овако:

Бијаше мрачно и тамно. Нигдје звијезде да се појави и покаже нешто што није црно, а камо ли мјесеца да нам присвијетли у тој мрачној и црној ноћи прије предзорја Око нашег логора бијаше све као умотано у тај вео мира и мрака, док на један мах зачу се јасно и разговјетно глас војника у запијевци, који послужи сусједном баталиону као трубни знак — на збор! Иза тога је и наш баталион пријестонички добио налог да се полако спрема на пут..

У то доба, нијему тишину хртом Широчког Виса замијенила је учестана митраљешка паљба са првих шанчева турске страже, које су позиције наши те исте ноћи заузели и на њима поставили неколико митраљеза — и турске остале страже на својим позицијама.

Наста машинска ужурбаност. Снабдјесмо се са по мало хране, плоском пуном воде и сваки узе потребну муницију, пушку са бајонетом, а већ је прошле ноћи неки дио, изузимајући оне који су са пионирима сачињавали нарочити баталион — добио и ручне бомбе.

И јурнусмо навишицом за Широчки Вис. Ту смо заузели позиције, док је један баталион, касније други, трећи, наступао самом косом, а ми смо се, док су се већ други баталиони растурали у ланац лијевим крилом, — спуштавали у десно, одакле смо тим правцем пошли за село под самим Тарабошем, којим су зујала пушчана танад, јер то је и једини пролаз којим смо се морали провући.

Сутра дан, двадесет шестог јануара, у праскозорје, окренусмо право навишицом к Тарабошу, гдје су већ пионири почели заузимати позиције. Свезасмо ланац косо, испод самог Пупка — првих шанчева Тарабоша — и ниже пошљедњих Препуцавање је непрестано трајало и са јаком митраљешком паљбом до десет сати изјутра, кад је отпочела и јака топовска паљба са обје стране. Мало по мало и тихо правили смо неке заклоне који нам послужише и служе као шанчеви, док добисмо налог да се то исто ради и на лијевом крилу, само у мањој мери, камо је наш баталион требао наступати.

Наше лијево крило већ је као из неке нарочите љубазности почело одашиљати по једног војника до турских шанчева са ручним бомбама, истовремено дочусмо поклич са десног крила, да непријатељске трупе наступају с леђа. Предстража нашег батаљона задржала је своје позиције док остали — иако одређени као резерва — јурнусмо тамо, гдје смо послије дуже паузе оставили позицију, увјеривши се да нам отуд не пријети опасност, и заузели своја мјеста до наше предстраже, која је тада послала четири војника са ручним бомбама за турски шанац. Они су се повукли по њиховим предходницима већ размрсканој и покиданој жици, око и дуж шанчева бацили бомбе, од којих је због нагомиланости земље само једна дејствовала. То је и ускорило напад. Топовска паљба непрестано је трајала, а наша артиљерија, послије једног окраћеног темпира, добија вијест, да пази на нашу пјешадију, која је са лијевог крила спремна јурнути.

Један официр исукао је сабљу, а зраци већ залазећег сунца као да се бијаху магнетично сакупили у одсјев исте.

Војници јурнуше напријед!

Глас официра, који захтијеваше, да само један дио војника изврши јуриш, остао је глас вапијућег. А послије неколико минута сви су разумјели покрете његове сабље и ушавши кроз жицу на врху шанчева полијегаше сви окренути цијевима московки — које се често врућаху — пут шанчева.

Десно крило задржало је своје позиције и препуцавало се, а војска која наступаше хртом — јурну неопростивим јуришем од хиљаду метара, тако да су наши на врху шанчева морали мијењати свој програм да би спасли ове и прије времена на тој близини прекинути паљбу и ускочити у шанчеве!

Наста покољ. Неко каменом, неко бајонетом а неко сабљом — све се то бијаше грозничаво запослило да што прије и што више оштети противника. Прије удешени шанац, за час се претвори удубљена рушевина пренатрпана пушкама, сабљама и људским лешинама и размрсканим дијеловима тијела, а све скупа пливаше у потоку крви. Помијешаше се баталијони и пораздвајаше чете од својих официра, који и гласом и сабљом заповиједаху разилажење у стрељачке колоне.

Турци окренуше леђа и, немогући добити прилику да се ушанче у близини, бјежаху и каналом и повише њега пут фортице, остављајући за собом жртве и рањене, читаве и у парампарчад, предајући ситуацију топовима и митраљезима.

За жице, којим су нам наступање сметали, у бјегству се био закачио један турски војник и стајаше као укопан, али ипак не викаше: — Аман! На другој страни бијаше се снуждио један наш рањени барјактар, а пред њим клечаше један дјечко преклинући га, да му повјери барјак.

Тамо у даљини виђаше се, да једног турског војника вуцијаху двојица понаособ, у бјегству, нанижицом.

На нашој страни милијаху рањеници: неки опирући се на пушку и једну ногу; неки на једну руку и једну ногу.

Једнога сам зазрио, излазећи из шанца, гдје побједоносно ступа са осмјехом на уснама, мачем отетим у руци и челом обливљеним крвљу; а кад смо се по наредби почели разилазити у још ређе колоне — видио сам једнога гдје се увијаше на ноге и подупираше на руке, погођен куршумом право под грло одакле скоро истечена крв још полако цураше. На противној страпи гранате дизаху у вис војнике а повраћаху — парампарчад.

Пала је тамна ноћ, коју осветљаваше пламен из топовских грла, пробијаше грмљава пушака, митраљеза и топова са једне, а казме и лопатепри закопавању мртвих и јако раскомађених и рањених са друге стране.

Пуцњи московке одјекују као нека често прекидана пјесма, а одјеци су маузерка турских кратки и јасни: тум! там! Маузерка је опаснија. То је природно, као што је природно и то, да дивљак не полаже на разум. У њој је зрно експлозивно и по интернационалном споразуму забрањено. Али ово се узима да је борба између крста и полумјесеца, слободе и тираније, а пошљедња се не либи свих средстава да дође до прљава циља.

Полако и тихо као крадимице извио се мјесец из црних облака, а са противне стране једна звијезда сјајна све више и више лињаше и све даље и даље од мјесеца бјежаше. То тумачисмо као символе турског царства и са својим очима посматрасмо како раздијељен на парчад — бјежи од самог себе!

Јавна захвала.

Осећам се побуђена овим путем јавно исказати своју захвалност посмртном друштву **„Добротвора«** у Новом Саду, које ми је исплатило осигурани износ од **2000 круна** након смрти мога мужа Јована Мандића.

Мој муж је био осигуран код истога друштва те је уплаћивао редовно прописане доприносе све донде, док није изгубио очни вид. Пострадавши тако, није му више било могуће доприносе уплаћивати, те је молио управу поменутог друштва да га опрости плаћања. Друштво је одобрило и прихватило молбу мога мужа и решило га плаћања, али је ипак зато обећало након смрти мога мужа исплатити његовим наследницима потпуну осигуранину. Друштво је ово и учинило, те тиме доказало, колико води бригу о својим члановима и да збиља у потпуном удовољава захтевима хуманитета.

Напомињем, да је мој муж уплатио свега нешто око 200 круна, а ја сам ево добила 2000 круна, дакле десет пута толико.

Нека посмртно друштво »Добротвор« у Новом Саду прими овим путем најтоплију благодарност како моју, тако и моје деце за учињену доброту. Сваком препоручујем пак, да приступи у чланство ове поштене и солидне задруге, јер нити ће бити преварен, нити ће му новац пропасти, него шта више биће искрено и својски потпомогнут тако, да ће морати свуда са хвалом говорити о **„Добротвору“**.

Београд, 15. фебруара 1913.

Захвална **Софија Мандић**,
удова са децом.

Високо поштованом господину

Дру Јефти Стојаковићу

шефу очног одељења вар. болнице

у

Новоме Саду.

Вама је познато, госп. докторе, да сам ја у вар. болници у Ваше одељење примљен на операцију оба моја ока, јер сам *на оба био слеп.*

Ви сте ме и оперирали у мојој 74-ој години и *ја сам добио мој вид натраг*, који никад више нисам мислио добити.

Зато примите овим путем моју најтоплију благодарност. Милостиви Бог да вас поживи много и дуго! Желим, да Вам све операције за руком добро пођу тако, као што сте мени помогли те сам ја мој вид натраг добио.

Поново примите моју најискренију благодарност. Остајем увек се сећајући Вас,

У **Чуругу**, 11. марта 1913. год.

Исак Тапавица-Пањ.

Трговина и промет.

Свињски и марвени вашар у Бечу.

(*Недељни извештај комисијонарске радње Јовичића, Акимовића и друга за марву и свиње, Беч, St. Marx, централни вашар*)

Беч, 11. марта 1913.

За данашњи вашар било је пријављено 16633 комада. Дотерано је било 8450 комада пољске и 7388 комада мађарске пасмине, свега 15838 комада.

Вашар је био: миран.

Цене су биле:

							изнимно	
Прима свињи	од	132	до	134	ф.	„	135	по жиле живе ваге без потрошарине.
Средњи	„	„	122	„ 128	„	„	—	
Лаки	„	„	106	„ 118	„	„	—	
Сремски	„	„	112	„ 124	„	„	—	
Стари	„	„	112	„ 124	„	„	—	
Пољски	„	„	104	„ 132	„	„	134	

Марвени вашар

од 10. марта 1913

Дотерано 3153 ком. угојених волова и са паше 559 „ бикова и крава

свега 3712 ком.

Вашар био: лабавији.

Цене:

						изнимно
Прима швајцарски	од	К	122	до 128		130/136
Средњи	„	„	106	„ 120	„	—
Прима мађарски	„	„	104	„ 109	„	112
Средњи	„	„	92	„ 102	„	—
Лошији	„	„	84	„ 90	„	—
Бикови	„	„	76	„ 94	„	96/102
Краве	„	„	48	„ 70	„	—

по 100 кила живе ваге без потрошарине

Најучтивије умољавамо нашу господу пошиљаче, да нас о товарењу увек брзојавно известе.

Дозволе из затворених места за бечки слободни вашар набавља наш заступник госп. Јоца Митровановић, Budapest. Köbánya, и довољно је истом господину писмено или брзојавно јавити, за које се вашаре и за колико се комада дозвола тражи.

Адреса за пошиљке и писма	Адреса за брзојаве
Јовичић, Акимовић и друг.	**Јовичић**
БЕЧ. ST. MARX.	БЕЧ, ST. MARX

Управник: Др. Мих. Полит-Десанчић.
Одговорни уредник: Јанко Перић.

ОГЛАСИ

НА ПРОДАЈУ

АЦЕТИЛЕНСКО ОСВЕТЛЕЊЕ

са 30 светиљака, билијар, шатру за вашаре, столова, столица, огледала, слика и намештаја за 7 гостинских соба, продајем из слободне руке.

Упитати и видити се може у **Тителу „Хотел Шајкаш.“** 105 3—3

---

†

ЈАВНА БЛАГОДАРНОСТ.

Поводом смрти нашег незаборављеног мужа, оца, брата, деде и прадеде

Стевана П. Петровића

в.-кикиндског умировљеног српског народног учитеља

овим изјављујемо нашу највећу благодарност свима, који су нам било усмено, било писмено изразили своје саучешће, наиме: Његовом Високопреосвећенству Господину дру Георгију *Летићу*, епископу темишварском; в.-кикиндском и овомесном учитељском збору; преч. г. Владимиру *Веселиновићу*, свештенику в.-кикиндском а бившем кућном пароху, и овомесном свештенству, који су нам нашег милог покојника опојали и до вечне куће испратили. Нарочито пак нека је хвала преч. г. Милошу *Димићу*, овдашњем пароху, Михаилу *Косићу*, учитељу-управитељу вел.-кикиндском, и Ђоки *Недучину-Чичи* из В. Кикинде, који су се са нашим милим покојником дирљивим речима опростили. Даље, нека је топла захвалност и нашем пријатељу Милану *Грујићу (Живковом)*, који нам је приликом укопа у свему при руци био.

На послетку, нека је хвала свима и свакоме, а понаособ онима, који својим хришћанским и искреним саучешћем при укопу блажене сени нашег милог и врлог покојника суделоваше и до вечне га куће испратише.

У **Башахиду**, 25. фебруара (10. марта) 1913. год.

Ожалошћена породица.

Слано Купатило

У СТАРОМ СЛАНКАМЕНУ

отворено од 1. маја до 1. октобра.

Сланача специјално лечи: ревматизам зглобова и мишића; ексудативно запаљење у трбушној дупљи, материци и јајницима; све врсте катаралних запаљења; малокрвност, бледуњавост и шкрофулозу свиу облика; жигове и севотине; извесне врсте кожних болести.

Купатило има 60 елегантно намештених соба са ценом од 1 до 4 К; лепу пространу новосаграђену

рестаурацију са добрим јелима и пићем,

сталну музику која трипут дневно свира.

Ближа извешћа и проспекте бесплатно даје

46 26—150 **ШТЕДИОНИЦА У СТ. ПАЗОВИ.**

Власник и издавалац: Деон. друштво Браник.

Парна штампарија д. д. Браника у Н Саду.